

Zdravlje je politički izbor!

„Onlajn” okrugli sto

ZDRAVLJE U SVIM GRADSKIM
POLITIKAMA - PET ISKUSTAVA IZ
KONCEPTA 'ZDRAV GRAD'

Ponedjeljak, 13. maj 2024. g.
12-14 h

PROGRAM

1. Novi Sad, „Zdrav grad” EMZG SZO – naš put

Dr sc. med. Snežana Ukropina, koordinatorka aktivnosti Grada Novog Sada u Evropskoj mreži zdravih gradova Svetske zdravstvene organizacije (EMZG SZO), Institut za javno zdravlje Vojvodine

2. Rijeka, „Zdravi grad” EMZG SZO – naš put

Jadran Mandekić, Viši stručni suradnik za projekt „Zdravi grad” Grada Rijeke, UO za zdravstvo, socijalnu zaštitu i unaprjeđenje kvalitete života, koordinator

3. Grad Beograd – iskustva bliska konceptu zdravih gradova SZO

Dr Gordana Belamarić, Gradski zavod za javno zdravlje Beograd, načelnica Jedinice za istraživanja u oblasti javnog zdravlja

4. Grad Niš – iskustva bliska konceptu zdravih gradova SZO

Mr sc. med. Čedomir Šagrić, načelnik Centra za promociju zdravlja Instituta za javno zdravlje Niš

5. Grad Kragujevac – iskustva bliska konceptu zdravih gradova SZO

Prof. dr Ivana Simić Vukomanović, načelnica Centra za promociju zdravlja Instituta za javno zdravlje Kragujevac i Fakultet medicinskih nauka Univerziteta u Kragujevcu.

#EUPHW
eupha.org/EUPHW

Besplatan pristup putem linka:

<https://us02web.zoom.us/j/82319446094?pwd=eElwMmxMVndROUM2RXM1>

ИНСТИТУТ ЗА
ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
ВОЈВОДИНЕ

The European Public Health Week (EUPHW) is an initiative by the European Public Health Association (EUPHA) supported by the WHO Regional Office for Europe and co-funded by the European Union.

Zdravlje je politički izbor!

„Onlajn” okrugli sto

ZDRAVLJE U SVIM GRADSKIM
POLITIKAMA - PET ISKUSTAVA IZ
KONCEPTA 'ZDRAV GRAD'

Ponedjeljak, 13. maj 2024. g.
12-14 h

Dobrodošli!

ИНСТИТУТ ЗА
ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
ВОЈВОДИНЕ

Novi Sad – ‘Zdrav grad’ Evropske mreže zdravih gradova SZO – naš put –

Zdravlje je politički izbor!

„Onlajn” okrugli sto

ZDRAVLJE U SVIM GRADSKIM
POLITIKAMA - PET ISKUSTAVA IZ
KONCEPTA 'ZDRAV GRAD'
Ponedjeljak, 13. maj 2024. g.
12-14 h

PROGRAM

1. Novi Sad, „Zdrav grad” EMZG SZO – naš put

Dr sc. med. Snežana Ukropina, koordinatorka aktivnosti Grada Novog Sada u Evropskoj mreži zdravih gradova Svetske zdravstvene organizacije (EMZG SZO), Institut za javno zdravlje Vojvodine

2. Rijeka, „Zdravi grad” EMZG SZO – naš put

Jadran Mandekić, Viši stručni suradnik za projekt „Zdravi grad” Grada Rijeke, UO za zdravstvo, socijalnu zaštitu i unaprjeđenje kvalitete života, koordinator

3. Grad Beograd – iskustva bliska konceptu zdravih gradova SZO

Dr Gordana Belamarić, Gradski zavod za javno zdravlje Beograd, načelnica Jedinice za istraživanja u oblasti javnog zdravlja

4. Grad Niš – iskustva bliska konceptu zdravih gradova SZO

Mr sc. med. Čedomir Šagrić, načelnik Centra za promociju zdravlja Instituta za javno zdravlje Niš

5. Grad Kragujevac – iskustva bliska konceptu zdravih gradova SZO

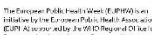
Prof. dr Ivana Simić Vukomanović, načelnica Centra za promociju zdravlja Instituta za javno zdravlje Kragujevac i Fakultet medicinskih nauka Univerziteta u Kragujevcu.

#EUPHW
eupha.org/EUPHW

Besplatan pristup putem linka:

<https://us02web.zoom.us/j/82319446094?pwd=eElwMmxMVndROUM2RXhM1>

Dr sc. med. **Snežana Ukropina**, spec. socijalne medicine
koordinatorka aktivnosti Grada Novog Sada u EMZG SZO,
Institut za javno zdravlje Vojvodine

The European Public Health Week (EUPHW) is an initiative by the European Public Health Alliance (EPA) and is supported by the European Union and endorsed by the European Union.

O konceptu „zdravih gradova“

- Zdravi gradovi su globalni pokret koji je nastao u Evropi, gde Evropska mreža zdravih gradova SZO aktivno angažuje lokalne samouprave od 1988. godine, stavljajući zdravlje na visoko mesto u političkim, društvenim, ekonomskim i ekološkim agendama gradskih uprava i čineći da unapređenje zdravlja bude perspektiva svih gradskih politika.
- U to vreme, on je nastao kao političko, interdisciplinarno i intersektorsko strateško sredstvo za primenu globalne strategije SZO „Zdravlje za sve“ na lokalnom nivou, prepoznajući ključnu ulogu lokalnih vlasti u zdravlju i održivom razvoju.
- Od svog početka, mreža je bila utemeljena na Povelji o promociji zdravlja iz Otave (Kanada), 1986. godine, kada je prvi put data definicija promocije zdravlja, kao „**procesa osposobljavanja ljudi da povećaju kontrolu nad svojim zdravljem i unaprede ga**“.

Šta je „zdrav grad“?

- „Zdrav grad“ je onaj grad koji stalno stvara i unapređuje svoje fizičko i socijalno okruženje i razvija resurse zajednice koji omogućuju ljudima da se uzajamno podržavaju u vođenju svih životnih funkcija i razvoja, do njihovog maksimalnog potencijala.
- Pojam „zdrav grad“ podrazumeva proces, ne samo ishod. Zdrav grad nije samo onaj grad koji je dosegao određeni nivo zdravlja. To je grad u kome postoji svest o zdravlju kao važnoj društvenoj vrednosti i na čijem unapređenju želimo da kontinuirano radimo.
- Danas je više od 1400 gradova članova EMZG SZO, posredstvom 88 imenovana grada, a postoji i 20 akreditovanih nacionalnih mreža. Ovim konceptom je obuhvaćeno više od 185 miliona ljudi u Evropskom regionu SZO.
- Tri ključna pristupa upravljanja zdravim gradovima su: „zdravlje u svim politikama“ (*health in all policies*), „vlada u celini“ (*whole of government*) i „društvo u celini“ (*whole of society*).

Trenutni ciljevi i teme Evropske mreže zdravih gradova SZO su dobro utemeljeni u Ciljevima održivog razvoja UN i u potpunosti su i eksplicitno usklađeni sa

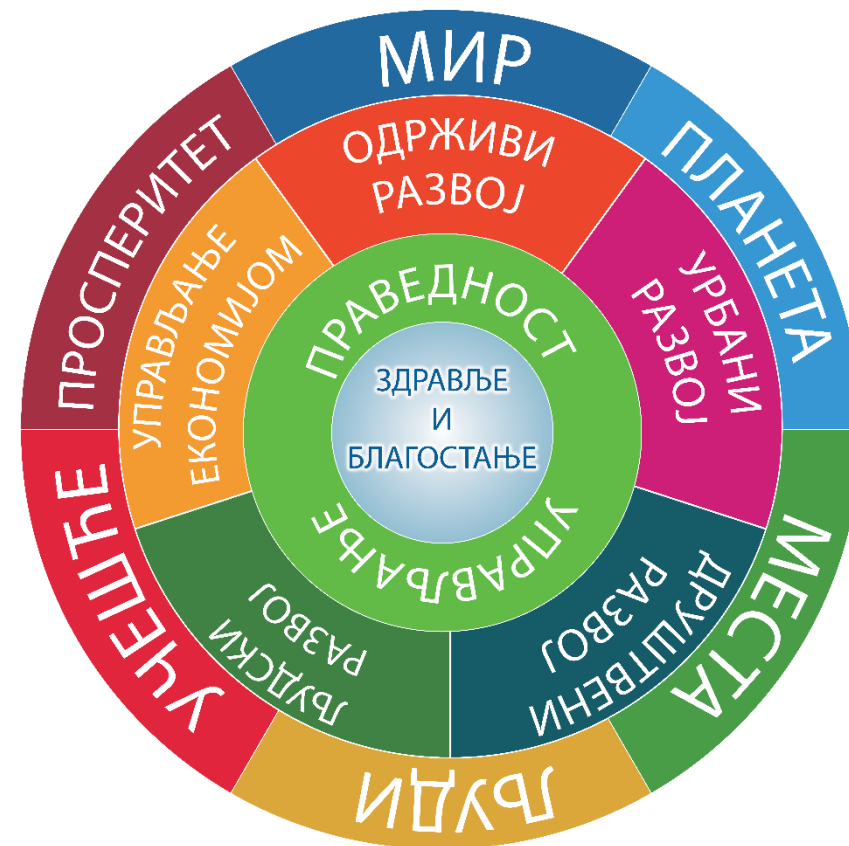
- 1) **XIII generalnim programom rada SZO** (*WHO Thirteenth General Programme of Work, 2019-2023, GPW 13*), koji pruža okvir za rad na globalnom nivou, potvrđujući da su upravljanje zdravstvom i multisektorsko delovanje ključni za postizanje univerzalne pokrivenosti zdravstvenom zaštitom u državama članicama;
- 2) **Konsenzusom gradonačelnika iz Kopenhagena** (Copenhagen Consensus of Mayors);
- 3) **Poveljom zdravih gradova iz Belfasta** (Belfast Charter for Healthy Cities) i
- 4) **Evropskim programom rada 2020-2025. godine** - „Zajednička akcija za bolje zdravlje u Evropi“ (*European Programme of Work, 2020–2025 – “United Action for Better Health in Europe”*) Regionalne kancelarije SZO za Evropu.

Ključne teme VII faze:

1. Ulaganje u **ljude** koji koji čine naše gradove;
2. Dizajn **urbanih prostora** koji unapređuju zdravlje i blagostanje;
3. Podsticanje većeg **učesća** (participacije) i partnerstva za zdravlje i blagostanje;
4. Pобољшanje napretka zajednice i pristupa javnim dobrima i uslugama (**prosperitet**);
5. Promocija **mira** i sigurnosti kroz inkluzivna društva;
6. Zaštita **planete Zemlje** od degradacije, uključujući **održivu** potrošnju i proizvodnju.

Slika 1: Pregled strateških domena aktivnosti zdravih gradova prema opštem pristupu SZO*

Novi Sad – „Zdrav grad“: naš put

- Odlukom Skupštine Grada Novog Sada, Grad Novi Sad je 2012. godine pristupio V fazi Evropske mreže zdravih gradova Svetske zdravstvene organizacije i time postao jedini grad u Republici Srbiji koji je član ove mreže sve do danas.
- Skupština Grada Novog Sada je u junu 2014. godine donela Odluku o davanju podrške za učešće Grada Novog Sada u VI fazi
- Nakon uspešno okončane VI faze, Grad Novi Sad je 2019. godine pristupio VII fazi, koja je u toku.
- Koordinatori članstva Grada Novog Sada u EMZG SZO: doc. dr Olja Nićiforović Šurković (2012-2021. g) i dr sc. med. Snežana Ukropina (2021 – danas).

Novi Sad – „Zdrav grad“: naš put

- Sve vreme **Institut za javno zdravlje Vojvodine pruža stručnu i koordinativnu ulogu članstva Grada Novog Sada u ovoj mreži**, a Grad Novi Sad ima formiran **Koordinacioni odbor za zdrav grad**, koji bi trebalo da ima bolje upodobljenu ulogu svojevrsnog upravnog odbora zdravog grada (prema metodi EMZG SZO), a
- **Najveće obaveze grad ima u poslednjoj godini faze, kada je potrebno pripremiti Zdravstveni profil grada i Gradski plan za zdravlje** (prema metodi EMZG SZO).
- **Priprema Zdravstvenog profila grada, Gradskog plana za zdravlje** (koji se u nekim zemljama zove „Gradskim planom razvoja zdravlja“ ili „Planom javnog zdravlja“) **i usvajanje ovih dokumenata na najvišem nivou uprave grada, predstvalja preduslov da se grad prihvati kao „imenovan“ a ne samo član EMZG SZO.**
- **Finansijska obaveza članstva Grada Novog Sada u EMZG SZO u 2023. godini iznosila je 3000 evra.**

Vizija članstva Novog Sada u EMZG SZO

- „Grad koji iz godine u godinu unapređuje zdravlje i kvalitet života svih koji u njemu žive i borave. Svaki planski dokument Grada Novog Sada, kroz ciljeve, mere i aktivnosti, visoko vrednuje determinante koje najviše doprinose zdravlju i kvalitetu života svih koji u njemu žive i borave.“

<https://izjzv.org.rs/app/novisad-zdravgrad/>

Pristupanje VIII fazi EMZG SZO uvršteno je i u

“Plan razvoja Grada Novog Sada za period 2024-2030. godina”

(“Službeni list Grada Novog Sada”, 58/2023)

<p>Активности на испуњењу услова за чланство у VIII и IX фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације (ЕМЗГ СЗО)</p>	<p>Град тренутно испуњава услове за чланство у VII фази Европске мреже здравих градова Светске здравствене организације, која се завршава 2025. године. У периоду између 2024. и 2030. године, уочи преласка из једне у другу фазу, биће креиран документ Здравствени профил Града као предуслов за чланство у ЕМЗГ СЗО.</p>	<p>Документ Здравствени профил града, као један од исходних докумената за приступ, користи индикаторе који су међународно упоредиви, а у исто време задовољава захтеве планских докумената унутрашњих политика. Ово чланство, осим међународно препознатљивог доказа о посвећености Града достизању најбољег могућег нивоа здравља за све, омогућиће и приступ ресурсима који су доступни само градовима-члановима.</p>
--	--	---

Novi Sad – „Zdrav grad“: naš put (2023. g)

<https://izjzv.org.rs/app/novisad-zdravgrad/publikacija.pdf>

Град Нови Сад
 НОВИ САД
 ЗДРАВ ГРАД
 ИНСТИТУТ ЗА
 ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
 ВОЈВОДИНЕ

Водећи примери пракси zdravih gradova na prelasku iz VII u VIII фазу Европске мреже zdravih gradova СЗО

ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ ВОЈВОДИНЕ
 2023. година

Добар квалитет ваздуха и воде
 Здраво и одрживо животно окружење
 Одрживи јавни транспорт и активно путовање
 Приступ безбедним зеленим површинама
 Стабилна клима
 Биодиверзитет и природни капитал
 Циркуларна економија и зелене технологије

Очекивано трајање здравог живота
 Ментално здравље и благостање
 Способност вођења свакодневног живота без болести
 Универзална доступност здравствене заштите
 Квалитетна и недискриминаторна здравствена и социјална заштита
 Универзалне политике за становање и снабдевање храном и гревом
 Рани развој деце
 Целоживотно учење и писменост
 Безбедна, регулисана и редовна миграција

Планетарно благостање
 Људско благостање
 Економско благостање
 Социјално благостање

Минимална зарада
 Универзална социјална заштита током целог живота
 Достојанствен, психолошки сигуран рад
 Родно-одговорно запошљавање
 Социјални дијалог и колективно преговарање
 Економска повезаност и уравнотежен развој

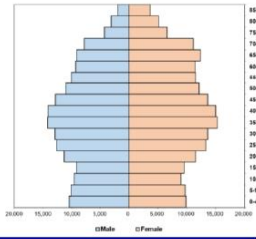
Живот у сингурности и без насиља
 Осећај припадана („значајаност“)
 Друштвена кохезија и прихватање различитости
 Опажена способност да се утиче на политику и одлуке („заступљеност“)
 Социјална помоћ и заштита
 Израђено поверење у друге и у институције
 Јавна потрошња на зејдницу
 Учешће у волонтирању

Извор: Икористићавање предности политике благостања и улагања у здравље
 Harnessing the benefits of well-being policies and investments for health. Copenhagen:
 WHO Regional Office for Europe, 2023.

Insights from Healthy Ageing Profile

- Some data about Novi Sad (N=368.967):
- **23,3%** inhabitants are **over 60** years.
  - Currently **6 of 10 people over 80 are women**.
  - In Novi Sad **more than 36.000 people over 60 live without spouse or partner**, mostly women.
  - **20** national minorities.
  - **Age index (>60/<20):** 1,3.
  - **Maturity of the population (% of 65+):** 17,7%.

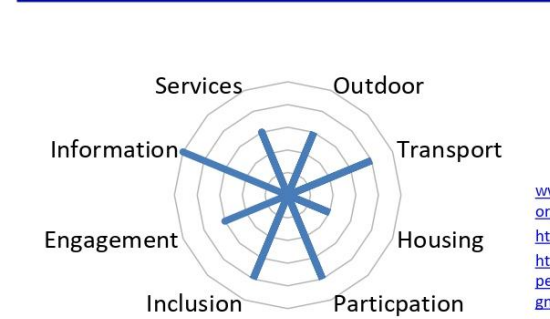
Your age-friendly journey

„Novi Sad Development Plan 2023-2030“ is implemented through **4 priority goals** and 43 key measures (14 of which refer to the elderly)

- 1. A “Smart” city**
- 2. Human potential**
- 3. A sustainable economy**
- 4. Good governance**

Vision: „...A city of approachable and supportive people who respect differences and make everyone feel welcome in Novi Sad.“

Influence over the age-friendly domains

Novi Sad Development Plan, as a master-plan for creating a specific programs, offered an opportunity to reassess previous practices and develop the Public Health Program, Healthy Ageing Program and policies that include elderly people’s needs and active participation. Associations of pensioners participated in the adoption.

Actions and interventions for Age-friendly Environments

Novi Sad finances projects of Gerontological Center & PHC:

- Day care for elderly
- Geronto housewives
- Home treatment and care

The newly built hospital for COVID-19 patients has been partly repurposed for palliative care and Mental Health Center.

NSmart Public transport of 14€/year for 65+ and free of charge for elderly with lower than average pension.

NS Bike - Bicycle rental system

- 16 rental stations
- App. for the elderly is still testing.

Outdoor gyms, chess boards, bocce ball courts In the parks and residential areas of Novi Sad, urban furniture is being installed that enables the socializing of the elderly and recreation.

Info center for elderly

The goal: to improve the availability and variety of home care services, help in the home, psychosocial support and improvement of the social protection system. 4 humanitarian organizations & N. Sad.

APNS - Associations of pensioners of Novi Sad:

- Day Care Center
- Organizing travel
- Computer training
- Laundry and ironing
- Section for cultural activities
- Project planning, participation in local policies planning and advocacy for better social participation.

Serbian National Theater offers a 30-50% discount for pensioners (for repeated performances).

„Age +“ regional project of Novi Sad Humanitarian Center (NSHC): Encouraging greater participation of the elderly in dialogue with decision makers; improving the capacity of service providers; increasing the offer of support services; increasing the visibility of the elderly and **reducing age discrimination.**

Local manifestations with transgenerational characteristics

- Mental Health Festival (Institute of Public Health of Vojvodina)**
- Olympics of sports and recreation (APNS)
- “Sunny autumn of life” (Novi Sad Red Cross)
- “Open door” – preventive health examinations (PHC of Novi Sad)
- New inclusive spaces for cultural events etc.

Social housing In 2023, 25 flats were sold for approx. 50% of total price. Criteria were inclined to multi generation families.

Center for Social Work Novi Sad, solving requests for:

- cash grant social assistance,
- another person’s assistance and care allowance,
- one-time financial aid.

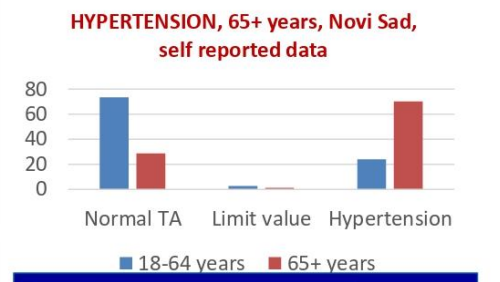
*Novi Sad Health Profile

**8th Mental Health Festival. Slogan: Empathy. Some activities:

- www.infocentzarastarije.org.rs/
- <https://visitdistrikt.rs/en/>
- <https://udruzenje-penzionera-gns.net/dnevni-centar-2>
- <https://nshc.org.rs/>

Evaluation and Monitoring

„Novi Sad Development Plan 2023-2030“ is a new Instrument for decision making. Novi Sad Health Profile* (with health status analysis) showed that there is an urgent need to a better control of elderly people health determinants. According to the 2023 health interview certain highly spread biological risk factors explains such need (following graph).

HEALTH EMERGENCY PREPAREDNESS

At least 9 bylaws regulate activities in emergency situation in Novi Sad.

„Novi Sad Local action plan for migration management 2022-2025“ refers to the following categories:

- Refugees
- Internally displaced persons
- Readmission Agreements returnees
- Migrants in need (with no status determined)
- Asylum seekers
- Individuals coming from Ukraine.

During summer heat waves Novi Sad provides drinking water in public spaces, broadcasting elderly-specific alerts and appeal for the population to pay attention to relatives and neighbors living alone.

Shelter for the homeless People with no residence (apparently mostly elderly) can receive hygiene treatment, food, acquire relevant documentation, health or social services etc.

Contact: novisad.zdravgrad@izjzv.org.rs

Novi Sad – „Zdrav grad“: naš put (2024. g)

1. „Brza procena“ kvaliteta života u Gradu Novom Sadu, 15-31.03.2024. g.
2. Obeležavanje Evropske nedelje javnog zdravlja – 1. dan, podtema „Zdravlje je politički izbor“ – „onlajn“ okrugli sto
3. Konsenzus konferencija „Novi Sad – Zdrav grad“, 23.05.2023. g.
4. Izrada Zdravstvenog profila Grada Novog Sada i Okvira gradskog plana za zdravlje (Plana javnog zdravlja): jun-decembar 2024. g.

OSNOVNE TEME (prioritetne oblasti delovanja) u cilju unapređenja determinanti zdravlja, **na osnovu “brze procene” kvaliteta života u Gradu Novom Sadu 2024. g.**

1. EKOSISTEM
2. DOSTUPNOST I PRISTUPAČNOST
3. URBANO PLANIRANJE I RAZVOJ
4. SIGURNOST
5. KULTURA

ИНСТИТУТ ЗА
ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
ВОЈВОДИНЕ

Hvala vam na pažnji!

snezana.ukropina@izjzv.org.rs

promocijazdravlja@izjzv.org.rs

+381 21 4897 864

+381 64 17 091 17

„Onlajn“ okrugli sto: Zdravlje u svim gradskim politikama - pet iskustva iz koncepta 'zdrav grad'

Novi Sad – 'Zdrav grad' Evropske mreže zdravih gradova SZO – naš put

